

SUOJÄRVEN KUNNAN KEHITYS SUOMEN ITSENÄISTYMISEN ALKUVUOSINA

(Kosti Pamilon muistelut Jehkilän kylästä.)

Kun kouluneuvos Lauri Pelkonen kirjoitti Suojärven historiaa, niin hän mainitsi kuinka hyvin löytyy vanhoja tietoja asukkaista, jotka eivät kunnioittaneet lakeja, tappelivat ja jättivät veronsa maksamatta. Heidän nimensä on mainittu monissa eri arkistoissa. Sen sijaan maltillisesti eläneet, lakeja kunnioittaneet ja veronsa huolella maksaneet eivät saaneet nimiänsä arkistoihin, he unohtuivat. Kaikki unohdettujen nimet piti poimia Suojärvellä käyneiden matkakertomuksista.

Eniten nimiä olikin runonkerääjien muistiinpanoissa.

Suomen itsenäistymisen jälkeen Suojärvellä alkoi tapahtua suuria muutoksia. Uusia tehtaita perustettiin, valmistui rautatie ja pitäjän väkilukin tuplaantui. Koko kunnan toiminta muuttui, lähti uuteen nousuun, ja suomalaistuminen voimistui.

Kun korkeasti oppineista oli silloin pulaa, niin uuden nousun hoitivat kyläläiset itse, omin voimin. Juuri siksi heidätkin pitää muistaa ja saada nimet julkisuuteen. Kun minä kerron Jehkilän kylän ympäristössä tapahtuneista muutoksista ja ihmisistä, niin teen sen tietoisena puutteista. Olin 1919 seitsemän vuotias, näin monet asiat eri tavalla kuin aikuiset. Kirjoituksellani ei ole historiallista painoarvoa, se vain täydentää muiden näkemyksiä.

Jehkilän kouluolot v.1919.

Suomenkielistä koulua ei ennen Suomen itsenäistymistä Jehkilässä ollut. Lapset kävivät Matti Homeen johtamaa Leppäniemen koulua. Sen sijaan venäjänkielinen koulu oli kylässä ollut. Sen kertoi minulle kaitajärveläinen Pekka Kirola. Pekka oli käynyt ensin Kaitajärvellä suomenkielisen koulun ja tuli venäjänkieliseen kouluun Jehkilään. Hän kertoi asuneensa Feodor Levyn talossa.

Fedjan emäntä oli Kaitajärven Harikoskeja

Itsenäistymisen jälkeenkin kunta ei perustanut suomenkielistä koulua kylään, se perustettiin yksityisten toimesta, Tilma Hainarin tukemana. Juuri siksi Jehkilän koulua kutsuttiin Hainarin kouluksi, Minä aloitin alakoulun syksyllä 1919. Koulu alkoi toimintansa kauppias Mikko Koivusen omistamassa pienessä mökissä, jossa asuivat Maksima ja Sasha Jehkinen ja heidän jälkeensä Vasili Lirkki Mauransa kanssa. Heti Joulun jälkeen tuli ensimmäinen muutto. Koulu siirtyi Grigoi Smuran vanhaan taloon. Naapurissa, Seppä-Mikin talossa, toimi silloin yläkoulu, opettajana Vasili Markov-Karkkola. Alakoulun opettaja oli viipurilainen Tyyne Louhela. Syksyllä 1920 oli jälleen muutto edessä. Nyt muutimme keskelle kylää, n.s. Peiposen taloryhmän ylä-kertaan. Alaluokat toimivat keittiössä, opettajana oli Niina Pyy Ägläjärveltä. Yläluokat pääsivät kamariin, opettajana oli Sanni' Harikoski. Koulutalon alakerrassa asui silloin kätilö Hilja Hämäläinen poikansa Oton ja sisarensa Tyyne Viljasen kanssa. Tyyne hoiti silloin Jehkilän keskusta. Vuosina 1921/22 ja 1923/24 kävin yläkoulua samassa paikassa, muutimme vainin keittiöstä kamariin Sanni Harikosken opettaviksi. Sanni opetti silloin neljää luokkaa samanaikaisesti. Kun kahdella luokalla oli laskentaa, tai kaunokirjoitusta, niin toisella kahdella oli lukuaineita. Vain laulutunnit olivat yhteisiä. Alakoulua Niina Pyyin jälkeen opetti Sanni Tsutsunen Kalliovaarasta.

Vuonna 1923 syksyllä tapahtui jälleen muutto. Yläkoulu muutti Peiposen alatalon yläkertaan ja alakoulu Kliimoi Levyn vanhaan taloon Yläkouluun tuli opettajaksi Vera Koivuniemi Impilahdelta ja alakouluun Veera. Filipoff, Sortavalan läheltä Möntsölän saarelta. Veera meni naimisiin Ilja Levyn kanssa. Häämatka Sortavalasta Möntsölään oli ollut myrskyinen, siksi Ilja meitä poikaniehiä varoittikin sanoen: "Muistakkua brihat, suaresta elgiä akkua ottakkua."

Syksyllä 1924 oli jälleen muutto. Nyt muutimme alatalosta ylätaloon, sillä alatalo myytiin nuorisoseuralle ja Grigoi Smura aloitti siellä remontin, väliseiniä siirrettiin ja lattia muutettiin tanssin kestäväksi. Opettajaksi viimeiselle luokalle tuli Helena Kailava Impilahdelta. Hän oli hyvin pätevä opettaja, osasi myös lapsia innostaa lukemaan. Minäkin sain hyvän päästötodistuksen, vaikka vuotta aiemmin kuuluin viimeistein oppilaiden joukkoon.

Koulun loputtua alkoi työelämä ristipappani Mikko Koivusen puotipoikana. Toimin Jehkilän, Leppäniemen ja Maimalammin kaupoissa. Keväällä 1928 oli vielä muonittajana Mursakkimessa. Kävin vuosina 1929-31 Sortavalan kauppakoulun sen jälkeen palvelin enoni Paavo Vahrosen liikkeessä, pari kuukautta vielä Saulamon kaupassa. Vuonna 1933 muutin Helsinkiin.

Opintokerho-, nuorisoseura- ja muu toiminta.

Leppäniemen nuorisoseuran toiminta oli alkanut jo 1800 luvun lopussa, vaikka se virallisesti perustettiin heti Suomen itsenäistyttyä, jo 1917:n puolella. Seura sai oman talon 1924-25 :n vaihteessa. Talo ostettiin kauppias Mikko Koivuselta, ilman rahaa. Silloin nuorisoseuran puheenjohtajana toimi Jehkilän vävy vääpeli Ilmari Halonen. Kun minulle 1933 järjestettiin läksijäisjuhlat, niin puheenjohtajana oli luutnantti V. Jako.

Ensimmäisissä nuorisoseuran iltamissa olin jo 1920. Ne pidettiin Koivusten sarailla. Akustiikka oli hyvä, kun olkikuvot ympäröivät juhlasalia. Poikasilla oli "aitiopaikka" kun istuimme vällyjen ja taljojen välisessä reslassa. Mieleeni jäi kuvaelma, siinä opettaja Sanni Harikoski lauloi - Sua lähde katselen. Bengalivalot roihusivat kattoon, oljet eivät syttyneet, pettymykseksi pojille. Sanni lauloi heinien pudotusluukun kohdalla. Lehmät ymmärsivät rapinat ruuan antamiseksi, navetasta kuului a - m - m - u - u .

Toiset iltamat näin ulkoilmajuhlana, näytelmänä oli Naimahulluja. Siinä oli Viktor Ahpolla pääosa. Viktoria neuvottiin antamaan teatterisuudelma niin, että osuu tytön leuan päällä oleviin omiin sormiinsa. Viktor unohti neuvot: - häi piätti kohti. Toinen hiilillä tehdyistä viikkipuolikkaasta siirtyi tytön huulille.

Nuorisoseuratoimintaan tarvittiin aina uutta väkeä. Sitä myös saatiin, kun kasvattajana toimi opintokerho. Se toimi silloin Kliimoi Levyn vanhassa talossa. Kerhoa johti Veera Levy ja hänen jälkeensä Sanni Lauronen, myöhemmin Kuokkanen. Kun Sanni muutti Helsinkiin, niin minut valittiin hänen tilalleen. Toimintani jäi lyhytaikaiseksi, kun minäkin muutin Helsinkiin. Juuri siksi minun muistelut loppuvat vuoteen 1933 ja toimintatiedot vuosilta 1933-39 puuttuvat.

Nuorten kouluttaminen oli silloin hyvin monipuolista. Suojeluskunta ja lotat vastasivat isänmaallisuudesta, opintokerho ja nuorisoseura kasvatuksesta, Martat puutarhanhoidosta ja ruuanlaitosta sekä Anna Poutasen johtama kutomakoulu käsityötaidosta. Vapaa-ajan ongelmia ei ollut.

Iltamia järjestivät kaikki seurata, näyttelijöinä usein olivat aina samat henkilöt. Kuuluisimmat naisosien esittäjät olivat: Veera Halonen, Sanni Lauronen, Lea Koivunen ja Parmoin Pekon tytär Juuli Sinisalo. Miesväestä oli pulaa. Juuri siksi minäkin jouduin "sankariksi" kuusitoista vuotiaana, vaikka vastaanäyttelijää en uskaltanut halatakaan.

Isänmaallisuus.

Minun isänmaallisuutta koskevat muistot rajoittuvat suojeluskunta- ja lottatoiminnan seuraamiseen. Muistot vapaussodasta ovat vähäiset. Muistan vain kun sotilaita tuli ja meni. Koivusilla oli etappi, josta hevoskuormat hakivat muonaa rintamille. Muurmannin retkeläiset jättivät meille sukset, joissa pohjana oli hirvennahka. Se oli naulattu myötäsukaan., joten esti lipsumiset. Tavaroitakin retkeläiset kauppasivat. Kliimoi Levy osti heiltä muulin.

Vapaussodan jälkiselvittelyissä sattui useita murhia. Puhuttiin sotamies Lankisen taposta, Kliimoi Levyn pojan Ollin murhasta. Muistan myös kuinka Kurhanainen ampui pakolaistoverinsa järven jäälle. Suojeluskunnan alkutoiminnasta muistan, kuinka 1920 järjestettiin hiihtokilpailut Jehkilän ja Juakkolan väliselle järven jäälle, kierrettiin Hevoissuuri. Ne jäivät mieleen, kun pienen mökin eläjä, suojeluskuntalainen Jelessie Väntti saapui kilpailuihin vetämällä suksiansa regyellä. - Miksi et tullut hiihtäen? kysyttiin. - Siksi en tullut, kui Jelessie on muita viisahampi, vastattiin. - Köyhä eläjä kun tuohuksen suksenpohjiin hankaa, niin hän ei voiteita kuluta ennen kilpailuja. - Vielä epäiltiin, että Jelessie on hieronut suksensa pohjat suolasillin päällä? Mene ja tiedä, mikä oli totuus. Jelessien viisauksesta vielä kerrottiin, että hän metsälle lähtiessään ottaa koiransa kiinni, vie kuonon takapuoleensa ja pamauttaa. Paukku saa koiran aivastamaan ja vainu selviää.

Toiset suojeluskuntalaisten kilpailut pidettiin Leppäniemessä. Ne olivat jo vaativimmat. Kyseessä olivat hiihtoammuntakilpailut. Paremmuudesta kilpailivat serkukset Larkkosen Vasukki ja Nuakan Vilho. Kumpi kilpailun voitti, sitä en muista. Muistan vain, kun toinen kilpailija sanoi: "Jatka sie, mie sain jo kylläl."

Parhaiten tutustuin suojeluskuntalaiseen Sisoin Onjuun, Antti Kokkoon. Hän kävi sk:n puku päällä Koivusilla iltana istumassa ja viihdytti meitä lapsia sotajutuillaan. Antti kaatui vääpelinä, jatkosodassa 1944. Myöhempien vuosien merkittävin ja aikaansaavin suojeluskuntalainen oli Leppäniemen

"kyläpäällikkö" Santeri Paavela.

Jehkilässä myös perustettiin lottaosasto, kokouksen sihteerinä toimi Veera Halonen. Heillä, kuten 1923 perusteluilla Martoilla - perustajina mm. Maikki Koivunen Jehkilästä ja Anni Lauronen Leppäniemestä - kuului isänmaallisuuden vaaliminen ohjelmiinsa.

Urheilutoiminta.

Ensimmäiset juoksukilpailut näin 1920:n tienoilla Jehkilässä, nuorisoseuran kesäjuhlilla. Kyseessä oli murtomaajuoksu. Kilpailijat ylittivät aitoja, kiipesivät kalliota ja rämpivät rotkoja Jyrkisen mökin ja Sisoin Iivanan talojen ympäristössä. Juoksun voitti Koivusen puotipoika Yrjö Rämö, myöhemmin rovasti. Kovan vastuksen hänelle antoi Kaipaan suunnan Häkkinen-Härkönen, Juoksun jälkeen Yrjö hengästyneenä lepäsi. Mököin Anju säikähti ja sanoi: " Keittiäkkiä maiduo, Yrjö kuolou." Yrjöllä tuli kiire karkuun, ettei kuumalla maidolla, olisi suuta poltettu.

Toiset kilpailut näin myös 1920:n tienoilla. Ne käytiin Kuikkaniemen urheilukentällä, sellainkin silloin oli. Siellä ottelivat Benjam Trofimoff ja rajasotamies Hanhijoki paremmuudestaan.

Kilpailuista on otettu valokuviakin. Siinä keskenkasvuinen "kyläpäällikkö" Santeri Paavela seisoo "kosurilakki" päässään.

Tämän jälkeen kilpailutoiminta vilkastui. Närhin Juakko ja Merran Mikko mittelivät voimiansa juoksuissa ja Leukkusen Vihtori ja Bomban Niilo heitoissa. Kliimoin Vihtori oli paras korkeushypyssä. Hän oli niin pitkä, että ylitti harppaamalla ne korkeudet, joista me jouduimme ponnistamaan. Vilkastunutta urheilutoimintaa hoitamaan perustettiin oma urheiluseurakin. Se sai nimekseen "Rajan Kunto." Penna Tervas oli puheenjohtaja ja minä toimin sihteerinä.

Rahastonhoitajaa ei tarvittu, kun ei ollut rahaakaan. Kuikkaniemen kenttä oli silloin jo unohtunut, kyläkilpailut käytiin Leppäniemen suojeluskunnan urheilukentällä ja palkinnot jaettiin tanssilavalla. Jehkilän pojat innosti urheiluun Yrjö Peltonen. Hän tuli Koivusille puotipojaksi 1926, kun Santeri Filipoff meni Sortavalan kauppakouluun.

Omasta urheilutoiminnasta muistan parhaiten 5-ottelun Kaitajärvellä. Minä verryttelin pituushyppyä varten, kun Alvi Pussinen kuiskasi: "Nariko kinttuloi prinkutat, Kausen miehet viijäh palkinnot." Minulla oli siellä lohduttajakin. Hän oli Mironasen Vladju. Hän sanoi, "Jatka vain kilpailemista, saat palkinnon, miehäi pistiet lassen." Vladjun sana piti, mie sain lusikan.

Jehkilän monipuolisuus

Kylässä asui hyvin monipuolisia ammattimiehiä. He jopa kiersivät muissakin kylissä, kuten muut kyläläiset Jehkilässä. Kylä kun oli pitäjän myllykeskus. Siellä toimi Koivusen mylly ja pärehöylä, Potoinmäen mylly ja Jehkisen mylly, josta käräjäitiin niin, että välillä sitä pyöritti Palviainen, Jehkisten vävy.

Agoi Jehkinen oli uunimestari, Seppä-Mikki takoi viikatteet, Juntit olivat suutareita ja Sisoin Iivana sekä Parmoin Pekko räätäleitä. Kun Pekolle sanoi: "Ompele hyvät parit", niin hän vastasi: "Semmoset ompelen, mit Jumala andau." Grigoj ja Kliimoi Smura urakoivat taloja, Vaskasen Konni oli teurastaja, iskijä ja Kliimoin Vasa parturi. Eläinlääkäri Kalle Ahava hoiti elukat ja antoi pirtureseptit. Potoinmäen Gaagi rassasi hevosten hampaat. Hänellä oli pienemmätkin pihdit, joilla veteli ihmistenkin hampaita. Kun vielä lisäämme, että kättilö Hilja Hämäläinen auttoi synnytyksissä, niin monenlaista apua Jehkilän kylästä saatiin.

Helsingissä helimikuun 28 päivänä 1995

Kosti Pamilo

Niemenmäenkuja 2 B 10,

00350 Helsinki.